

Yükseköğretimdeki Politikalarına Dair Bir Yazın Taraması ve Analiz İçin Bir Anahtar Kavram Olarak Politika Transferi

Cenay BABAĞLU¹

A Literature Review on Higher Education Policy in Turkey and Policy Transfer as a Key Term for Analysis

ARTICLE INFO

Article History:

Date Submitted: 15.12.2017

Date Accepted: 20.01.2018

JEL Classification:

I20

I23

I28

Keywords:

Higher Education,

Policy Transfer,

Public Policy,

Reform,

Internationalization.

ABSTRACT

In this study, the concept of policy transfer that have a profound effect on Turkish higher education policy will be used as a key term. New public management and governance approaches will form the basis of this research. Therewithal evaluations will be made in the context of similarities between different countries' higher education policy. First of all, the concept of policy transfer is explained and neo-liberal policies and effects on higher education are questioned. To that end, literature review of how neoliberalism affects higher education policy in Turkey will be discussed. It is expected that this study may provide a vision for future analysis of higher education policies.

¹ Yrd. Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, cbabaoglu@ohu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada Türk Yükseköğretim politikalarında yoğun etkisi olduğu düşünülen politika transferi kavramı anahtar terim olarak kullanılacaktır. İlgili araştırmanın temellerini yeni kamu işletmeciliği ve yönetim yaklaşımları oluşturacaktır. Aynı zamanda yükseköğretim politikalarındaki ülkeler arası benzeşmeler bağlamında değerlendirmelerde bulunulacaktır. Öncelikle politika transferi kavramı açıklanmış, neo-liberal politikalar ve yükseköğretimdeki etkileri kavram üzerinden sorgulanmıştır. Bu amaçla neo-liberalizmin Türkiye’de yükseköğretim politikalarını nasıl etkilediğine dair yazınlar da taranacaktır. Çalışmanın yükseköğretim politikalarının analizi için yönlendirici bir vizyon sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, politika transferi, kamu politikası, reform, uluslararasılaşma

GİRİŞ

Türk Yükseköğretim Sistemi farklı etkenler ve kendi talepleri doğrultusunda yıllar içerisinde değişimler yaşamış ve sistem dönüşümleri gerçekleşmiştir. Son yıllardaki ekonomik gelişmeler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler, Avrupa Birliği üyelik süreci, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası (DB) gibi ulusüstü kurumlarla olan ilişkiler yükseköğretime dışsal etkiler yöneltirken; bilimsel gelişme hedefi, rekabet edebilir üniversiteler sıralamasında yükselme hedefi, 2023 vizyonu gibi iç talepler de yükseköğretimdeki dönüşüm sürecini tetiklemektedir (Erdem, 2012: 109; Karip, 2005: 198). Son yirmi yılda gittikçe popülerleşen ‘küreselleşme’ kavramının üniversitelerde kendine bulduğu karşılık olarak ‘uluslararasılaşma’ da yükseköğretim sistemlerini dönüştüren en temel etkenlerden biridir (Porter ve Vidovic, 2000: 450; Teichler, 2004: 5-7; Van Damme, 2001: 417). Sürecin bir durağanlığın aksine daha iyiye yönelik çabaların sürekliliğine vurgu yapması, yükseköğretim konusu üzerindeki araştırmaların sürekli artmasına vesile olmaktadır. Örneğin Teichler (2009), Van Damme (2001), Van der Wende (2003; 2007) küreselleşme ve uluslararasılaşma tartışmaları üzerinden yükseköğretimin dönüşümü sorunsalını sorgulayan çalışmalarla yükseköğretimin nasıl bir yapıya bürüneceğini tartışmışlardır. Türkiye’de ise yükseköğretim politikalarının dönüşümünü incelemek için farklı başlıklara yönelmek, daha

geniş bir perspektiften bakmak gereklidir. OECD, DB, AB etkilerinin de tek bir başlıkta toplan(a)madığı, bu örgütlerin büyük çaplı değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yükseköğretim politikası analiz edilmek isteniyorsa kavramsal olarak hangi açılara dikkat edilmesi gerektiği sorgulanmalıdır. Bu anlamda karşılaştırmalı politika analizinde faydalı bir araç olan politika transferi yaklaşımının kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında özellikle karşılaştırmalı çalışmalar için kullanılan anahtar kelimelerden biri üzerinden yükseköğretim politikalarının nasıl incelenmesi gerektiği normatif olarak incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle politika transferi kavramı üzerinde durularak, kavramın analizler için nasıl kullanılabilceği tartışılacaktır. Ardından yükseköğretim politikalarındaki dönüşümler küresel ölçekteki gelişmeler ışığında sorgulanacaktır. Son olarak politika alanı ve politika transferi kavramı arasındaki ilişki üzerinden yöntemsel çıkarımlarda bulunulacaktır.

Bir Anahtar Kelime Olarak Politika Transferi Kavramı

Politika transferi kavramının ne olduğunu anlayabilmek için benzer bir kavram ve transfer teriminin öncülü kabul edilen ‘*politika yakınsaması*’ terimi açıklanmalıdır. Politika yakınsaması ‘*toplumsal yapıların ortaya çıkış ve gelişim süreçlerinde benzerlikler oluşturulması*’ olarak tanımlanabilir (Bennett, 2001: 215). Burada sürecin daha çok tek taraflı işlediği ve politika yapıcılarının aktif olamadığı iddiası vardır. Ancak yazındaki çalışmaların ilerlemesiyle çift taraflı etkileşimi ifade eden ‘*politika transferi*’ terimi kullanılmaya başlanmış, özellikle son on yılda politika transferi kavramı bir üst-terim halini almıştır (Evans ve Davies, 1999: 361). Önceleri politika yakınsaması, politika yayılımı ders çıkarma (Rose, 1993) gibi farklı, ama benzer biçimli tanımlar ile gelişen yaklaşım, özellikle son yıllarda politika transferi kapsamında değerlendirilmeye başlanmıştır. Mossberger ve Wolman (2003) politika transferini gelecek için öngörülerde bulunmaya faydalı bir araç olarak nitelemektedir, Evans ve Davies (1999) ise politika transferinin çok düzlemlili ve karşılaştırmalı analiz imkânına dikkat çekmektedirler.

Dolowitz ve Marsh (1996 ve 2000) politika transferini; belirli bir zaman ve mekândaki yapı veya süreçlerin, başka bir zaman veya mekânda kullanılmak veya kullanılmamak üzere aktarılması olarak nitelendirmişlerdir. Dolowitz (2003) politika transferinin, politika yapıcılara

politika oluşturma-uygulama-değerlendirme sürecinden sıyrılıp başarılı politikaların aktarılması imkânı sunduğunu ifade etmektedir. Aynı çalışmasında dört tip transferden bahseden Dolowitz, bu biçimleri; ‘*doğrudan kopyalama-uyarlama-temel fikri alma-esinlenme*’ olarak sıralamaktadır. Öte yandan transferin nasıl gerçekleştiğine dair de ikili bir ayrıma giden Dolowitz ve Marsh (1996: 344-345), iç aktörlerin talebiyle gerçekleşen transferlerde bir gönüllük olduğundan bu sürece gönüllü transfer; ulus-üstü ya da diğer dış aktörlerin talepleriyle gerçekleşen transferlere ise bağlayıcılığın artması sebebiyle zorlayıcı transfer olarak nitelendirmişlerdir.

Scharpf (1997) politika transferinde özellikle aktörlerin etkinliğinden söz etmekte ve aktör temelli aktarımlardan bahsetmektedir. Politika analizlerinde uluslararası, ulusal ve sivil olmak üzere üç temel odaklı etkileşim grubundan söz edilebilir (Dikmen, Yardımcı ve Şentürk, 2011: 18). Öne çıkan aktörler; politikacılar, bürokratlar, sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar, komşu ülkeler ya da iyi uygulama örneklerine sahip ülkeler gibi birkaç başlık altında toplanabilir. Yani çok aktörlü bir aktarım sürecinden söz etmek de mümkündür. Politikacılar, transferde birincil aracı olarak gözüke de kimi zaman bürokratlar kimi zaman STÖ’ler kimi zaman düşünce üretim kuruluşları ülke içinde talepkâr transferi gündeme getiren aktörler olmaktadır (Stone, 2000: 45). Özellikle gönüllü politika transferlerinde bu kuruluşların etkili olduğundan söz edilebilir (Karakurt, 2007: 15). Bu etkinliğin düşünce üretim kuruluşlarında akademisyenlerin görev almasından ve bilgiye dayalı çıktılar üretmelerinden kaynaklandığı iddia edilebilir (Dolowitz, 2000: 8). Son yıllarda düşünce üretim kuruluşlarının politika etkinliği de daha fazla tartışılır hale gelmiştir (Karakurt, 2007; Radaelli, 2000; Sobacı, 2011; Yıldız, vd., 2013).

Politika transferleri, özellikle Avrupa Birliği sürecinde etkili olmakta ve ülkeler arası benzer politikaların doğmasına olanak sağlamaktadır (Radaelli, 2000). Bu noktadan hareketle yeni kurumsal kuram ile politika transferi bağlantısına dikkat çekilmekte ve politika transferleri aracılığıyla yönetim yapılarının da benzeştiği iddia edilmektedir (Bulmer ve Padgett, 2005: 124). Avrupa Birliği üyelik süreci, küreselleşme, uluslararası aktörlerin baskıları gibi etkenler, yükseköğretim politikalarında transferler meselesini gündeme getirmektedir. Karşılaştırmalı kamu politikalarında önemli bir araç olan kavram ile farklı ülke örnekleri incelenerek ikincil ülkelere yönelik yansımalar sorgulanabilmektedir.

Farklı ülkeler incelenirken Stillman (1997) Anglo-sakson, Kıta Avrupası ve İskandinav modellerinden söz etmek mümkündür. Ya da Esping-Andersen (1990) liberal, muhafazakar ve sosyal demokrat gibi modellemelerden söz etmek mümkündür. Stillman (1997: 335-336), Avrupa ve ABD kamu yönetimlerini karşılaştırdığı çalışmasında, Anglo-Sakson, İskandinav ve Kıta Avrupası yönetim modellerinden bahsetmektedir. Bu yaklaşımda daha çok coğrafi ve tarihsel köklere dayanan bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Britanya ülkeleri ve ABD, Anglo-Sakson modele; Norveç, İsveç, Finlandinya, Danimarka gibi Kuzey Avrupa’daki ülkeler İskandinav modele; Almanya ve Fransa gibi ülkeler ise Kıta Avrupası yönetim modellerine örnek olarak gösterilebilir. Esping-Anderson ise sosyal politikalarda üç tip refah devleti modelinden bahsetmektedir. İlk tip modelde liberal ekonomik anlayış hâkimdir. Bu modele Avustralya, Kanada ve ABD örnek gösterilmektedir. İkinci model daha muhafazakâr bir yapıdadır ve ağırlıklı Kıta Avrupası için geçerlidir. Bu modelde devlet gelişkin bir sosyal sigorta sistemi geliştirmiştir ancak öte yandan çalışma hayatını yönlendirilmesinde piyasa ile bütünleşik bir yapı öngörülmüştür. Bu nedenle modele “işbirlikçi model” de denilebilir. Almanya, Avusturya ve Fransa bu model için örnek gösterilebilir. Son model ise sosyal-demokrat refah devleti tipidir. İsveç, Norveç ve Danimarka özellikle bu kapsamda sıralanabilir. Sosyal-demokrat modelde sosyal sınıf ayrımı gözetmeden yüksek hayat standartlarının tüm vatandaşlara sunulması ana fikri yerleşiktir. Devlet ana aktördür ve tüm ihtiyaçların karşılanması noktasında faaliyet gösterir. Bu kapsamda yükseköğretimde de devlet destekleri öndedir. (Esping-Andersen, 1990: 26-29). Bu ülkeler arasında sosyal refah devlet modellerini net olarak gösteren örnekler olarak Avustralya, Almanya ve İsveç sıralanabilir (Waldschmidt, 2009: 10).

Son dönemde politika transferleri yoluyla Türkiye kamu yönetimine yönelik etkilerin analizi de daha fazla tartışılmaktadır. Örneğin Sobacı (2009) Türkiye’deki idari reformları politika transferini ana terim olarak incelemiş, yine Sobacı (2011), Açık Toplum Enstitüsü’nün Dünya ve Türkiye’de politika aktarımlarındaki etkinliğini inceleyerek örnek olay üzerinden düşünce üretim kuruluşlarının politika transferindeki rolünü incelemiştir. Övgün (2007) kalkınma ajanslarının kurulması ertesinde politika transferi kavramı aracılığıyla bir köken sorgulamasına girişmiştir. Sezgin (2010) ise Türkiye’deki özelleştirmeleri politika transferi kavramı kapsamında inceleyerek bu konudaki bir diğer eseri meydana getirmiştir. Örnekler çoğaltılabilir, ancak önemli olan Türkiye’deki kamu yönetimi ve politikalarında uluslararası

yansımaların varlığının kabulüdür. Türkiye engelli politikaları da bu yaklaşımdan bağımsız değerlendirilmemeli, uluslararası kuruluşlardan ulusal politikalara yönelik yansımalar sorgulanmalıdır.

Neo-liberalizm ve Yükseköğretim Politikaları

Kamu yönetimleri özellikle 1970’lerden sonra ve 1980’ler boyunca hızlı bir değişim yaşamıştır. Pek çok farklı kamu politikası alanı bu değişimlerden payını almıştır (Kapucu ve Kösecik, 2003: 188). Örneğin 1970’lerde yaşanan petrol krizi ve ardından gelen ekonomideki stagflasyon dönemleri nedeniyle refah devleti paradigması zayıflamaya başlamış, sosyal politikalara yönelik dışlamalar baş göstermiştir (Fawcett, 2006: 196-197). Bir yandan da sosyal devlet uygulamaları terk edilmeye başlanmış ve *devlet yeniden keşfedilmeye* başlanmıştır.

1980’lerde İngiltere’de Thatcher ve ABD’de Reagan liderliğinde başlatılan ‘*devletin yeniden keşfi hareketi*’ ya da ‘*yeni kamu işletmeciliği hareketi*’; kamu yönetiminde kalitenin artırılması, kamu kaynaklarının kullanımında etkililik-etkinlik-verimlilik gibi yaklaşımların geliştirilmesi, piyasa ekonomisine yönelme, ekonomide özelleştirme gibi temel ilkeleri içeren bir akımdır (Gray ve Jenkins, 1995; OECD, 1995; Osborne ve Gaebler, 1992; Ömürgönülşen, 2004). Bu yaklaşım Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü/OECD, Dünya Bankası/DB gibi örgütlerce de benimsenmiş ve dünya genelinde yansımaları görülmüştür. Devlete olan güvensizliğe işaret eden bu yaklaşımla beraber pek çok ülke kamu yönetimlerinde reformlar gerçekleştirmiş ve yönetimde benzer yapılar ve süreçler doğmaya başlamıştır (Pollitt ve Dan, 2011). ABD ve İngiltere başta olmak üzere, Avustralya, Japonya, Almanya, Kanada, Güney Kore gibi ülkelerde benzer dönüşümler yaşanmıştır (Gökçe ve Kutlu, 2002: 18).

İlk kez 1989 yılında Dünya Bankası raporunda geçen ‘*yönetişim*’ terimi (DB, 1989) ise özellikle 1990’lardan itibaren yönetimde katılımcılık vurgusu ile kamu yönetimlerini etkilemeye başlamıştır (Coşkun, 2008: 67; Lynn, 2001: 8). Bu kurumsal yansımaların ülke kamu yönetimlerinde benzerlikleri getirmesi ve yapıları birbirine yaklaştırması ‘yeni kurumsal kuramcılar’ tarafından da dikkate değer bulunmuştur. Örgüt yapılarındaki bu benzeşimler ‘eşbiçimleşme’ olarak tanımlanmış ve yazında özellikle ‘eşbiçimlilik tartışmaları’ yoğunlaşmıştır (Di Maggio ve Powell, 1991; Radaelli, 1997, Scott, 1995).

Aynı şekilde politika transferlerinin yeni kamu işletmeciliği yaklaşımıyla da bağlantılı olduğu söylenebilir. Common (2001: 440-442) bu savı Uzakdoğu ülkeleri açısından değerlendirmiş ve savın geçerliliğini savunmuştur. Sobacı (2011) politika transferi meselesinde neo-liberal politikaların etkinliğine vurgu yaparak, dünya yönetim yapılarındaki tüm değişim süreçlerini etkileyen ‘yeni kamu işletmeciliği’ ve ‘yönetişim’ kavramlarıyla politika transferi kavramını doğrudan bağlantılandırmaktadır. Ülkeler arası benzer reform çabalarının bir transfer sistemiyle gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Bu noktadan hareketle politika transferi meselesinin, yalnızca Uzakdoğu veya Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için değil, küresel bazda etkili olduğu söylenebilir (Stone, 2001: 545).

Reform çalışmaları sırasında ilgili politika alanının *özdenetim*den geçirilmesi ve ülkeye özgü hale getirilmesi/uyarlanması genel kuraldır (Kutlu, 2008: 134). Başarılı örnekler transferleri tetiklemekte, öte yandan transfer edilen politikanın ülkeye özgü yapılandırıldığı izlenmektedir (Cook, 2008: 773). Öte yandan yeni kamu işletmeciliği yaklaşımıyla birlikte pek çok ülke uyarlama değil, kopyalama yöntemini benimsemiştir. Türkiye de Özal dönemiyle birlikte benzer politikaları benimsemiş, özellikle politika transferleriyle pek çok farklı alt politika alanında küresel gelişmeler kopyalanmıştır (Kapucu ve Kösecik, 2003: 188). Örneğin sağlık politikaları tam olarak bu bağlamda değişime uğramış, politika transferleri yoluyla biçimlendirilmiştir (Ersöz, 2010). Yerel politikalarda da benzer uygulamalara gidilerek eşbiçimli yapılar oluşturulmuştur (Kurtaran, 2010).

Ülkeler arası benzeşmelerin yaygınlaşması, özellikle Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinde ulus-üstü kuruluşlar eliyle bu süreçlerin yönetilmesi ‘politika transferi’ konusunun önemini arttırmıştır. Yine Avrupa Birliği üyelik süreçlerindeki pek çok kriterin de bu yaklaşımlarla bağdaştırıldığı görülmektedir. Türkiye hem AB üyelik süreciyle hem DB, OECD gibi ekonomik temelli işbirliği kuruluşlarıyla ilişkileri dolayısıyla kamu yönetiminde benzer süreçler yaşamış ve yaşamaktadır. Bu süreçlerin yükseköğretime yansımaları ise son yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır.

Johnson (2006), gelişmekte olan ülkelere doğru yükseköğretimde bir transfer hareketliliğinin olduğunu ve İngiltere’nin bu süreçte etkinliğini ortaya koyan çalışmasında karşılaştırmalı çalışmaların yükseköğretimin geleceği hakkında fikir vereceğini ifade

etmektedir. Taylor ve Henry (2000), küreselleşmenin yükseköğretime etkilerini tartışarak yükseköğretim politikalarındaki benzeşmelere işaret etmektedir. Porter ve Vidovic (2000) de aynı temayı özellikle piyasa ekonomisindeki benzeşmelerle paralellikler kurarak incelemektedir. Van Damme (2001) ise yükseköğretimde uluslararasılaşmanın bu süreci hızlandırdığını, özellikle Avrupa Yükseköğretim Alanı çalışmalarının ülkeler arası politika benzerliklerine imkân sağladığını ifade etmektedir.

Özellikle bu süreci daha önce yaşadığı ifade edilen İngiltere (Bauer ve Henkel, 1997: 214; Trowler, 2002: 14; Almanya (Çelik, 2012: 100; Süngü ve Bayrakçı, 2010: 898), İsveç (Rhoades ve Sporn, 2002: 356), Japonya (Huang, 2007: 422; Knight, 2002: 214; Umakoshi, 1997: 259), Güney Kore (Shin ve Harmann, 2009: 1), Avustralya (Taylor ve Henry, 2000: 487, Volet, 2003: 2) gibi ülkelerin hali hazırda gelişmiş ekonomilere ve yüksek refah seviyelerine sahip olmalarına rağmen, yükseköğretime dair daha iyiyi arama çabalarının devam etmesi konunun önemine dair önemli bir göstergedir. Türkiye de yıllardır pek çok resmi belgede yükseköğretimin geliştirilmesi hedeflerine yer vermekte, yükseköğretimin geliştirilmesi beş yıllık kalkınma planlarının değişmez maddelerinden biri olarak kullanılmaktadır (Küçüker, 2012: 15).

Ulus-üstü kuruluşların da Türkiye’yi bu konuda yönlendirdikleri gözlenmektedir. Dünya Bankası/WB (2005), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü/OECD (2008; 2007; 2006; 2004; 2001), Avrupa Üniversiteler Birliği/EUA (2006; 2007; 2012; 2017) gibi kuruluşlar düzenledikleri raporlarla Türk Yükseköğretimini de küresel gelişmeler ışığında yeniden yapılanması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Yine Avrupa Yükseköğretim Alanı hareketleri, Lizbon Stratejisi, Bologna Deklarasyonu gibi Avrupa Birliği üyeliği ile bağlaşıklık olarak yaşanan gelişmeler, Türkiye’de yükseköğretimin değişmesine önyak olmaktadır (Bural, 2007: 17-19). Yükseköğretimin finansmanı, yükseköğretimde kalite, yükseköğretimin özelleştirilmesi, yükseköğretimde yönetim, yükseköğretimin yönetimi gibi temel başlıklar halinde İngiltere, İsveç, Hollanda gibi Avrupa Ülkelerinde, Asya-Pasifik bölgesinde de tartışılan yükseköğretimin dönüşümü meselesi, özellikle yeni ‘çatı yasa’ çalışmaları kapsamında da yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Konuyla bağlantılı çalışmalarda genellikle Avrupa Birliği etkisinin incelenmeye çalışıldığı görülmüş, AB etkili değişimler sıralanmaya çalışılmıştır (Çelik, 2012; Gedikoğlu, 2005; Karip, 2005; Mızıkacı, 2012; Süngü ve Bayrakçı, 2010;).

Bununla beraber yukarıda ifade edilen temalardan finansman, kalite gibi başlıklar, tekçil bir bakış açısıyla, sorunlar ve çözüm önerileri biçiminde incelenmeye çalışılmıştır (Bauer ve Henkel, 2012; Gencel, 2001; Steansaker, 2003; Tilak, 2012; Türkmen, 2009). 1980’lerden itibaren değişen bilime yönelik yaklaşımlar ile uluslararası alandan etkileşimler de artmıştır (Arap ve Erat, 2017: 335). Görüldüğü üzere değişen kamu yönetimleri, değişen kamu politikaları ve dönüşen yükseköğretim politikaları uluslararası gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirilememektedir.

Değerlendirme

Türk Yükseköğretim Sisteminin içinde bulunduğu dönüşümü sürecini etkileyen aktör ve faktörleri hem ulusal hem uluslararası alanlardan takip etmek mümkündür. Öte yandan bu çalışmanın odak noktası özellikle bazı dönüşümlerin politika transferleri yoluyla gerçekleşmiş olabileceğine dair varsayımlardır. Yeni kamu işletmeciliği, yönetim gibi neo-liberal çıktılar ülkeler arasındaki politikaların gittikçe benzeşmesine vesile olmaktadır. Bu transferlerin özellikle *dış* kaynaklı olduğu ve uluslararası örgütler aracılığıyla aktarımların yapıldığı iddia edilebilir. Öte yandan gönüllü transfer noktasında sivil toplum örgütleri ve düşünce üretim kuruluşları odağında iç talebin olduğu gözlenmektedir. İngiltere, İsveç, Japonya gibi farklı yönetsel yaklaşımları benimsemiş ülkelerde yaşanan benzer süreçleri inceleyen çalışmaların da Türkiye için faydalı örnekler olabileceği iddia edilebilir.

Sıralanan çalışmalar ve tartışmalar göz önünde bulundurularak Türk yükseköğretim politikalarına yeni kamu işletmeciliği ve yönetim yaklaşımlarının etkileri, politika transferlerinin süreçteki etkinliği bir ‘yapboz çözücü’ olarak nasıl değerlendirilebileceği sorgulanmıştır. Sonuç olarak bu çerçevenin yükseköğretim politikalarının incelenmesinde yönlendirici bir etkisinin olması ve provizyon sağlaması beklenmektedir.

Yazında farklı ülkelere dair benzer örnekleri izlemek mümkündür. Almanya, Avustralya, Japonya, İsveç gibi farklı ülkelerde neo-liberal etkilerle değişen yükseköğretim politikaları özellikle politika transferleri üzerinden incelenmiştir. OECD’den, Dünya Bankasına, Birleşmiş Milletlerden Avrupa Birliğine kadar farklı uluslararası ya da ulus-üstü örgütlerin ulusal yükseköğretim politikalarını değiştirmektedir. Özellikle Avrupa Birliği üyelik

süreçlerinin, diğer Avrupa ülkeleri için de benzer değişimlere yol açtığı muhakkaktır. Avrupa Yükseköğretim Alanının kurulması için öngörülen benzeşme çabaları pek çok ülkede yükseköğretim sistemini biçimlendirmiştir. Avrupa Üniversiteler Birliği bu süreçte öne çıkan aktör olmuştur. Özellikle Bologna süreciyle yükseköğretimde belirgin bir değişime neden olmuştur. Türkiye'nin de Bologna sürecinde benzer değişimler yaşadığı hatta önceki bölümlerde sıralanan yazın örneklerinde de görüldüğü üzere yükseköğretim politikalarının transferler yoluyla da biçimlendirildiği ortaya çıkmaktadır. Kalite gibi söylemler yeni kamu işletmeciliği yaklaşımıyla beraber gelişmiş uygulamalardır. Üniversite – kent işbirliği, üniversitede konsey benzeri bir yapılanma gibi önerilerin yönetişimci yapılar olduğu ve farklı ülke örneklerinden benzeşimlerle geliştirildiği izlenmektedir. Bu çalışma kapsamında yükseköğretim politikalarına eğitim ya da finans boyutlarıyla bakmanın gerekli ama eksik olabileceği, daha bütüncül analizlerin yapılmasına ihtiyaç olduğu politika transferi kavramı üzerinden örneklendirilmeye çalışılmıştır. Kavram ile ülkeler arası politikaların nasıl yaygınlaştığı, nasıl değiştiği, nasıl bir süreçte nihayet bulunduğu araştırılabilmektedir. Böylece Türk Yükseköğretiminin içinde bulunduğu süreci daha önce yaşamış ülkelere dersler çıkarılabilecektir. Aynı şekilde uluslararası örgütler üzerinden gelen politika tavsiyelerinin/zorlamalarının etkisiyle değişen yükseköğretim politikalarının yönetimi için politika transferi kavramı ayrıca önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ARAP, İ. & ERAT, V. (2017), “Türkiye'nin Bilim Politikası: TÜBİTAK Üzerinden Bir Çözümleme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, 32(1), 323-339.
- BAUER, M. & HENKEL, M. (1997), “Responses of Academe to Quality Reforms in Higher Education: A Comparative Study of England and Sweden”, *Tertiary Education and Management*, 3(3), 211-228.
- BENNETT, C. J. (1991), “What is Policy Convergence and What Causes It?”, *British Journal of Political Science*, 21(2), 215-233.
- BULMER, S. & PADGETT, S. (2005), “Policy Transfer in the European Union: An Institutional Perspective”, *British Journal of Political Science*, 35(1), 103-126.

- BOZEMAN, B. (2000), “Technology Transfer and Public Policy: A Review of Research and Theory”. *Research Policy*, 29, 627-655.
- BURAL, N. İ. (2007) *Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları ve Türkiye: Avrupa Yükseköğretim Alanı, Erasmus ve Türkiye İlişkileri*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Atılım Üniversitesi
- COMMON, R. (2001), *Public Management and Policy Transfer in Southeast Asia*, Hull: Ashgate.
- COOK, I. R. (2008), “Mobilising Urban Policies: The Policy Transfer of US Business Improvement Districts to England and Wales”, *Urban Studies Journal*, 45(4), 773-795.
- COŞKUN, S. (2008), “Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı”, in. *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, (Ed. A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk & B. Coşkun) Ankara: Seçkin, 67-83.
- ÇELİK, Z. (2012), “Bologna Süreci’nin Avrupa Yükseköğretim Sistemi Üzerine Etkileri”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 100-105.
- DIKMEN B., YARDIMCI S. & YILDIRIM Ş. (2011) *Sakatlık Çalışmaları: Sosyal Bilimlerden Bakmak*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- DI MAGGIO, P. J. & POWELL, W. W. (1983), “Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields”, *American Sociological Review*, 48, 147-160.
- DOLOWITZ, D. P. (2003), “A Policy-Maker’s Guide to Policy Transfer”, *The Political Quarterly*, 74(1), 101-108.
- DOLOWITZ, D. P. ve Marsh, D. (2000), “Learning From Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making”, *Governance*, 13(1), 5-24.

-
- DOLOWITZ D. P. (2000), *Policy Transfer and British Policy, Learning from the USA*, Buckingham: Open University Press.
- DUNLEAVY, P., MARGETSS, H., BASTOW, S. & TINKLER, J. (2006), “New Public Management Is Dead-Long Live Digital-Era Governance”, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 3(1), 467-494.
- DÜNYA BANKASI. (2005), *Higher Education in Latin America: The International Dimension*, Washington: DB.
- ERDEM, A. R. (2012), “Globalization: Effects on Turkish Higher Education”, *Yükseköğretim Dergisi*, 2(2), 109-117.
- ERSÖZ, D. (2010), “Değişen Devlet Dönüşen Sağlık: Kamu İşletmeciliği Ve Politika Transferi Bağlamında Sağlıkta Dönüşüm Programı”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- ESPING-ANDERSEN, G. (1990), *The Three Worlds of Capitalism*, New Jersey: Princeton University Press.
- EVANS, M. & DAVIES, J. (1999), “Understanding Policy Transfer: A Multi-Level, Multi-Disciplinary Perspective”, *Public Administration*, 77(2), 361-385.
- EYESTONE, R. (1977), “Confusion, Diffusion, and Innovation”, *The American Political Science Review*, 71(2), 441-447.
- European University Association (2017), *Key Considerations for Cross-Border Quality Assurance in the European Higher Education Area*, <http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/key-considerations-for-cross-border-quality-assurance-in-the-hea.pdf?sfvrsn=0>, 05.01.2018
- European University Association (2012), *Europe- Africa Quality Connect: Building Institutional Capacity Through Partnership*, http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/EUA_QA_Connect_ENG_web.pdf?sfvrsn=2, 12.10.2017

European University Association (2007) *Managing the University Community: Exploring Good Practice*,

http://www.eua.be/typo3conf/ext/bzb_securelink/pushFile.php?cuid=400&file=fileadmin/user_upload/files/Publications/Managing_the_University_Community.pdf,

12.10.2017

European University Association (2006) *Handbook of Responsible Partnering*,

http://www.eua.be/typo3conf/ext/bzb_securelink/pushFile.php?cuid=400&file=fileadmin/user_upload/files/EUA1_documents/Responsible_Partnering_rp-2006-v102_2_.pdf, 11.10.2017

FAWCETT, H. (2006) "Social Policy: Pensions", in *Handbook of Public Policy*, (Ed: Guy Peters ve Jon Pierre), Londra: Sage, 187-201.

GÖKÇE, O. & KUTLU, Ö. (2002), "Kamu Sektöründe Verimlilik Sorunu ve Son Yirmi Yıllık Dönemde Buna Yönelik Çalışmalar", *II. Orta Anadolu Kongresi: Küresel Rekabette Yeni Verimlilik Stratejileri*, Ankara: MPM yayınları.

GRAY, A. & JENKINS, B. (1995), "From Public administration to public Management: Reassessing a Revolution?", *Public Administration*, 73(1), 75-99.

GRAY, V. (1973), "Innovation in the States: A Diffusion Study", *The American Political Science Review*, 67(4), 1174-1185.

HUANG, F. (2007) "Internationalization of Higher Education in the Developing and Emerging Countries: A Focus on Transnational Higher Education in Asia", *Journal of Studies in International Education*, 11(3/4), 421-432.

JOHNSON, D. (2006), "Comparing The Trajectories of Educational Change and Policy Transfer in Developing Countries", *Oxford Review of Education*, 32(5), 679-696.

KARAKURT, A. (2007), "Düşünce Kuruluşları ve Politika Sürecindeki Rollerleri". *Amme İdaresi Dergisi*, 40 (2), 1-20.

- KARIP, E. (2005), “Küreselleşme ve Lizbon Eğitim 2010 Hedefleri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42, 195-209.
- KAPUCU, N. & KÖSECİK M. (2003), “Ülkeler Arasında Yönetimsel Reform Transferi: Yeni Kamu Yönetimi Örneği”, iç. *Küresel Sistemde Siyaset Yönetim Ekonomisi*” (Ed. A. Çukurçayır), Çizgi, Konya, 187-225
- KNIGHT, J. (2006), “Crossborder Education: An Analytical Framework for Program and Provider Mobility”, *Higher Education: Handbook of Theory and Research Vol XXI*, (Ed. J. C. Smart), Amsterdam: Springer, 345-395.
- KURTARAN, Ş. (2011), *Yerel Yönetimlerde Bir Politika Transfer Aracı Olarak Benchmarking: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KUTLU, A. C. (2007), *Üniversite Yönetiminde İdari Bürokrasinin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KUTLU, Ö. (2008), “İdari Reform Transferi: Ülkelerin Birbirlerinden Kamu Politikaları Transfer Etmeleri ve Öğrenmeleri”, in *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar* (Ed. A. Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk & Bayram Coşkun), Ankara: Seçkin, 125-155.
- KÜÇÜKCAN, T. & GÜR, B. S. (2009), *Türkiye’de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Ankara: SETA.
- MOSSBERGER K. & WOLMAN, H. (2003), “Policy Transfer as a Form of Prospective Policy Evaluation: Challenges and Recommendations”, *Public Administration Review*, 63(4), 428-440.
- OECD. (2008), *Higher Education Management and Policy*, 20(1), Paris: OECD.
- OECD. (2007), *Higher Education Management and Policy*, 19(1), Paris: OECD.

-
- OECD. (2006), *Higher Education: Quality, Equity and Efficiency*, Meeting of OECD Education Ministers, 27-28 June 2006, Athena.
- OECD. (2004), “Internationalization of Higher Education”, *Policy Brief*, Paris: OECD, 1-24.
- OECD. (2001), *Higher Education Management*, 13(3), Paris: OECD.
- OECD. (1995), *Governance in Transition: Public Management Reforms in OECD Countries*, Paris: OECD.
- O’FLYNN, J. (2007), “From New Public Management to Public Value: Paradigmatic Change and Managerial Implications”, *The Australian Journal of Public Administration*, 66(3), 353-366.
- OSBORNE, D. & GAEBLER, T. (1992), *Reinventing Government: How The Entrepreneurial Spirit Is Transforming The Public Sector*, Reading: Addison-Wesley,
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, U. (2004), “Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği”, in *Çağdaş Kamu Yönetimi*, (Ed. M. Acar ve H. Özgür), Ankara: Nobel, 3-44.
- ÖVGÜN, B. (2007), “Bir Politika Transferi Örneği”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(3), 233-255.
- POLLITT, C. & DAN, S. (2011), *The Impacts of the New Public Management in Europe: A Meta-Analysis*, European Commission, http://www.cocops.eu/wp-content/uploads/2012/03/WP1_Deliverable1_Meta-analysis_Final.pdf , 20.05.2017
- PORTER, P. & VIDOVICH, L. (2000), “Globalization and Higher Education Policy”, *Educational Theory*, 50(4), 449-465.
- RADAELLI, C. M. (2000), “Policy Transfer in the European Union: Institutional Isomorphism as a Source of Legitimacy”. *Governance*, 13(1), 25-43.

- RHOADES, G. & SPORN, B. (2002), “Quality Assurance in Europe and the U.S.: Professional and Political Economic Framing of Higher Education Policy”, *Higher Education*, 43, 355-390.
- ROSE, R. (1993), *Lesson Drawing in Public Policy: A Guide to Learning Across Time and Space*, Chatham, N.J., Chatham House.
- SCHARPF, F. (1997), *Games Real Actors Play: Actor-Centred Institutionalism in Policy Research*, Boulder: Westview.
- SCOTT, P. (1995), “University-State Relations in Britain: Paradigm of Autonomy”, in *Reform and Change in Higher Education: International Perspectives*, (eds. J. E. Mauch and P. L. W. Sabloff) New York: Garland.
- SEZGİN, Ş. (2010), “Politika Transferi ve Türkiye’de Özelleştirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 67-76.
- SHIN, C. J. & HARMAN, G. (2009), “New Challenges for Higher Education: Global and Asia-Pacific Perspectives”, *Asia-Pacific Educational Review*, 10, 1-13.
- SOBACI, Z. M. (2011), “Politika Transferi Bağlamında Kamu Yönetiminde Neo-Liberal Reformların Yayılması: Açık Toplum Enstitüsünün Rolü,”. *Sosyo-Ekonomi*, 2011-2, 191-210.
- SOBACI, M. Z. (2009), *Politika Transferi Bağlamında Ulusal ve Global Düzeydeki İdari Reformların Analizi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa.
- SOBACI, M. Z. (2007), “Uluslararası Politika Yakınsaması: Kavramsal Çerçeve, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(3), 145-159.
- STILLMAN II, R. J. (1997), “American vs. European Public Administration: Does Public Administration Make the Modern State, or Does the State Make Public Administration?”, *Public Administration Review*, 57(4), 332-338.

- STONE, D. (2004), “Transfer Agents and Global Networks in the ‘Transnationalization’ of Policy”. *Journal of European Public Policy*, 11(3), 545-566.
- STONE, D. (2001), *Learning Lessons, Policy Transfer and the International Diffusion of Policy Ideas*. Working papers (University of Warwick. Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation) (No.69/), Coventry.
- STONE, D. (2000), “Non-Governmental Policy Transfer: The Strategies of Independent Policy Institutes”, *Governance*, 13(1), 45-62.
- SÜNGÜ, H. & BAYRAKÇI, M. (2010), “Bolonya Süreci Sonrası Yükseköğretimde Akreditasyon Çalışmaları”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- TAYLOR, S. & HENRY, M. (2000), “Globalization and Educational Policymaking: A Case Study”, *Educational Theory*, 50(4), 487-503.
- TEICHLER, U. (2009), “Internationalisation of Higher Education: European Experiences”, *Asia-Pacific Educational Review*, 10, 93-106.
- TEICHLER, U. (2004), “The Changing Debate on Internationalisation of Higher Education”, *Higher Education*, 48, 5-26.
- TEICHLER, U. (1996), “Comparative Higher Education: Potentials and Limits”, *Higher Education*, 32, 431-465.
- TROWLER, P. R. (Ed.) (2002), *Higher Education Policy and Institutional Change*, Buckingham: The Society for Research into Higher Education/Open University Press.
- UMAKOSHI, T. (1997), “Internationalization of Japanese Higher Education in the 1980’s and Early 1990’s”, *Higher Education*, 34, 259-273.
- VAN Der WENDE, M. (2007), “Internationalization of Higher Education in the OECD Countries: Challenges and Opportunities for the Coming Decade”, *Journal of Studies in International Education*, 11, (3/4), 274-289.

- VAN Der WENDE, M. C. (2003), “Globalisation and Access to Higher Education”, *Journal of Studies in Internatiunal Education*, Summer 2003, 193-206.
- VAN DAMME, D. (2002), “Trends and Models in International Quality Assurance and Accreditation in Higher Education in Relation to Trade in Education Services”, *OECD/US Forum on Trade in Educational Services, 23-24 May 2002*, Washington, D.C./ABD.
- VAN DAMME, D. (2001), “Quality Issues in the Internationalisation of Higher Education”, *Higher Education*, 41, 415-441.
- VOLET, S. (2003), “*Challenges of Internationalisation: Enhancing Intercultural Competence and Skills for Critical Reflection on the Situated Andnon-Neutral Nature of Knowledge*”, in Biennial Language and Academic Skills in Higher Education Conference, 24 - 25 November 2003, Student Learning Centre, Flinders University, Adelaide.
- WALDSCHMIDT, Anna (2009), “*Disability Policy of the European Union: The Supranational Level*”, *Alter-European Journal of Disability Research*, 3(1), 8-23.